

Тичина І.М.
*кандидат психологічних наук, доцент
кафедри теоретичної та практичної психології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

РЕФЛЕКСІЯ ДОСВІДУ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК РЕСУРС ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Сучасні реалії життя та рівень психологічної допомоги, якого потребує суспільство, висувають нові вимоги до фахової підготовки майбутніх психологів. Метою навчального процесу стають не лише знання і уміння (які є програмними результатами навчання), а й загальні та спеціальні фахові компетентності випускників психологічних спеціальностей (які передбачають рефлексивне ставлення до власної навчально-професійної діяльності). Таким чином підкреслюється важливість не лише теоретичної підготовки майбутніх спеціалістів, а й її практична спрямованість та свідоме ставлення до цього процесу з боку суб'єкта навчально-професійної діяльності.

У психолого-педагогічній літературі розмежовуються поняття «фахових компетенцій» – результатів спеціальної підготовки та «професійної компетентності» – інтегративної особистісної якості, що виявляється у здатності використовувати певні компетентності у конкретних професійних ситуаціях [1,3]. Зокрема, Н.М. Величко аналізує дослідження Н.А. Гришанової, де описано окремі ознаки, які формують професійну компетентність майбутніх фахівців і виділяє такі її складові: ефективне використання здібностей, що дозволяє успішно виконувати професійну діяльність; володіння знаннями і уміннями, які необхідні для роботи за спеціальністю; автономність у розв'язанні професійних завдань; розвинене почуття співробітництва з колегами; виконання діяльності з високим рівнем саморефлексії [2].

Проаналізувавши сутнісні характеристики поняття «компетентність» майбутнього спеціаліста, можемо зробити висновок, що одними з необхідних умов формування професійної компетентності практичних психологів є: досвід включення у професійні ситуації, максимально наближені до реальних, та рефлексія такого досвіду студентами. У зв'язку із цим актуальною та необхідною видається організація вивчення студентами-психологами психологічних дисциплін на базі Житомирської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату для дітей із розумовою недостатністю. Така практика дозволяє студентам оволодіти основним методами дослідження психічного розвитку дітей різного віку з розумовою відсталістю та розладами спектру аутизму, ознайомитися із особливостями психічного розвитку цієї категорії школярів, виробити навички проведення корекційно-тренінгової роботи з ними. Це сприяє формуванню таких загальних та

фахових компетентностей: здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; вміння критично аналізувати і узагальнювати психологічну інформацію, отриману з різних джерел; здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики.

Обов'язковим етапом є рефлексія студентами власного досвіду такої роботи, яка демонструє ступінь психологічної готовності майбутніх психологів до роботи з цією категорією дітей. Про необхідність розвитку особистісної та професійної компетентності майбутніх спеціалістів свідчать результати досліджень Є.І. Ісаєва, С.Г. Косарецького, В.І. Слободчикова, в яких рефлексія розглядається як механізм саморозвитку особистості в контексті становлення і розвитку професійної свідомості людини [4]. У цьому плані важливими також є ідеї В.В. Рибалки про те, що рефлексія є необхідною умовою ефективності професійної діяльності сучасного працівника [5].

У процесі багаторічного досвіду організації такої аналітичної роботи студентів-психологів визначено послідовність та спрямованість їх рефлексії:

- Опис власних відчуттів під час та після проведення діагностики/тренінгу.
- Аналіз, наскільки Ваша діагностична/тренінгова програма була вдалою, які методики/вправи виконувалися, а які потрібно було модифікувати.
- Які труднощі Ви відчули в роботі? З чим саме пов'язані ці труднощі? Як Ви намагалися їх подолати?
- Які найбільш вдалі моменти були в Вашій роботі? Чому так вийшло?
- Що Ви зробили би інакше?
- Які Ви бачите в собі сильні сторони майбутнього практичного психолога, ведучого тренінгів.
- Яка Ваша зона розвитку?
- Що корисного у контексті Вашої професійної підготовки Ви отримали під час такої роботи?

На нашу думку, описана організація навчально-професійної діяльності майбутніх психологів сприяє формуванню професійною компетентності майбутніх спеціалістів, оскільки дозволяє їм реалізовувати три складові рефлексивного ставлення до власної фахової підготовки: пізнавальне – здобуття професійних знань; діяльнісне – готовність та участь професійній діяльності; свідоме ставлення – усвідомлення власних професійних здібностей та виокремлення потенційної зони розвитку.

Список використаних джерел

1. Байденко В.И. Компетентностный подход к проектированию государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования / В.И. Байденко // Методическое пособие. – М.:

Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2005. – 114 с

2. Величко Н.М. До проблеми визначення понять «компетенція» та «компетентність» / Н.М.Величко// Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців:збірник наукових праць/ за ред. О.С.Березюк, О.М.Власенко. –Житомир: Вид–во ЖДУ ім.І.Франка, 2013. – С.50-54.

3. Демура І. Сутність професійних компетентностей / І. Демура // Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць. – Вип. XXXVIII/ заг. ред. проф. В. І. Сипченка. –Словянськ:Видавництво центр СДПУ, 2007. – С.64-70.

4. Исаев Е.И. Становление и развитие профессионального сознания будущего педагога / Е.И. Исаев, С.Г. Косарецкий, В.И. Слободчиков // Вопр. психол. – 2000. – №3. – С. 57-66.

5. Рибалка В.В. Особистісний, рефлексивно-ціннісно-креативний підхід до розвитку психологічної культури учнівської молоді в умовах неперервної професійної освіти / В.В. Рибалка // Розвиток психологічної культури учнівської молоді в системі неперервної професійної освіти: навч. - метод. посіб. / за ред. В.В. Рибалки; кол.авторів: Г.О. Балл, М.В. Бастун, О.Г. Видра, Н.І. Волошко, Л.М. Гридковець, Р.С. Гуревич, О.М. Ігнатович, А.М. Коломієць, Д.Ф. Крюкова, О.П. Лящ, В.Е. Мілерян, В.І. Панченко, П.С. Перепелиця, В.В. Рибалка, З.Л. Становських, С.К. Шандрук. – К.: ІПППО АПН України, 2005. – С. 30-43.

Товщик С.А.

викладач кафедри соціальних технологій,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

МОДЕЛЮВАННЯ ДІАГНОСТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Якісна професійна підготовка майбутніх фахівців-соціальних педагогів і соціальних працівників, здатних успішно приступити до професійної діяльності відразу після закінчення університету – одне з найважливіших завдань функціонування сучасних вищих навчальних закладів України. Практико-орієнтована компонента професійної підготовки є тим аспектом, на який необхідно сьогодні викладачам звернути особливу увагу. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів та їх подальше працевлаштування вимагає від вищих навчальних закладів вирішення низки проблем: організація навчально-пізнавальної діяльності студентів з акцентом на їх активність та самостійність; запровадження і реалізація інноваційних технологій навчання майбутніх соціальних педагогів; формування професійної компетентності, зокрема, практико-орієнтованих компетенцій і психологічної готовності студентів до